

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1616

6. De misericordia in Proximum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14007

cionem suafurus concordiam Byzantiis seditione ciuili tumultuantibus, statim populi risus obortus est, ex ipso corporis habitu. At ille, *Quid ridetis eius, cum tale corpus habeam? uxor habet multo tuis obeforem: Et tamen concordet quoduis grabatulum capit ambo; discordes, ne tota quidem domus.*

Pax tranquilla, mitis, candida, pulchra, dulcis, iucunda, grata, secunda, & salutaris dicta est ab antiquis scriptoribus. Cicero *Philipp.* 8. dixit, [leges, aut iudicia esse non possunt, pace sublata.] *Bachylides* ait: *Res maximas mortali- bus producit pax: nempe diuitias, & suauissimorum cantuum flores. Hec efficit, ut in pulchris Dei aris, bonis flauis flammis partes mandentur, & lanigenarum pecudum. Hac facit ut gym- nasia, iuuenes, & tibias, communiq; curent. Tum in ferro li- gatis scutorum ansis nigrarum aranearum tela, insunt, & hasta praeferrata, accipitesque gladii iacent: nec amplius aene resonant tuba, neque dulcem auferit somnum a genis pugna tumultus, qui tabefacit animum. Quia dulcium conuiuorum pleni sunt uici: & amatoria cantilena flagrant.* Hebraei nomine pacis intel- ligunt omne bonum, felicitatem, prosperum rerum statu- tum, incolumitatem, salutem. Vnde hac voce vruntur in salutationibus bene precantes. Est pax non solum con- cordia duorum, vel plurium, sed etiam partium, & volun- tatum in homine dissidentium redintegratio, & reconcilia- tio: Vnde opponitur perturbationi, confusione, & se- ditioni.

Cic. in Latio. Amicitia nihil aliud est, nisi omnium diuinarum humana- runque rerum cum beneuolentia & charitate summa consen- sio: qua qua quidem, haud scio, an excepta sapientia, quid- quam melius homini sit à Deo immortali datum.

Idem ibidem. Amicitiam omnibus rebus humanis anteponamus: Ni- hil enim tam natura aptum, tam conueniens ad res secundas, vel aduersas. *Quae uidentur uilia, honores, diuitiae, volupta- tes, & cetera generis eiusdem, hac amicitia nunquam antepone- da sunt. Amicitia plurimas res continet, quoquo te uertaris, pre- sto est, nullo loco excluditur: nunquam inuestigata, nunquam molesta est. Itaque non aqua, non igne, non aere, (ut aiunt) plu- ribus locis utimur, quam amicitia: Nam & secundas res splen- didiores facit amicitia, & aduersas pariter, communicansque leuiore: nec debilitari animos, aut cadere patitur, uerum etiam iam amicum qui intuetur, tanquam exemplar aliquod sui in- uentur.*

[Quocirca & absentes adfunt, & gentes abundant, & imbecilles valent, & quod dictu difficile est, mortui uiuant. In amicitia omnia inlunt, quae putant homines appeten- da, honestas, gloria, tranquillitas animi, atque iucunditas. Ut cum hac adfunt, beata uita sit, & sine his esse non possit.]

Lib. 1. de Fini- bus. [Omnium rerum, quas ad beate uiuendum natura pa- rauit, nihil est maius amicitia nihil ubertius, nihil iucun- dius. Cum solitudo & uita sine amicis, infelicitatum, & me- tus plena sit. Ratio ipsa monet amicitias comparare, qui- bus partis conseruatur animus, & à spe pericendarum vo- luptatum se iungi non potest.

Quibus in rebus ipsi interesse non possumus, in his o- perae nostrae uicaria fides amicorum supponitur: quam qui laedit, oppugnat commune omnium praesidium, & quantum in ipso est, disturbat uitae societatem: non enim possumus per nos omnia agere. Alius in alia re est magis utilis: idcirco amicitiae comparantur, ut commune com- modum mutuis officiis gubernetur.]

Li. 1. de Natu- ra Deo- rum. [Charum uerbum est Amoris, ex quo ipsum nomen amicitiae est ductum, quam si ad fructum nostrum refere- mus, non ad illius commoda, quem diligimus, non erit ista amicitia, sed mercatura quaedam utilitatum suarum. Prata & atua, & pecudum greges diliguntur isto modo, quod fructus ex iis capiuntur: hominum charitas, & ami- citia gratuita est.]

Lib. 2. offic. [Cum in amicitia, quae honesta non sunt, postulantur, religio, & fides amicitiae anteponatur.

Amicitia hoc praestat propinquitati, quod ex propin-

quitate beneuolentia tolli potest, ex amicitia non potest. Amicitia uirtutum adiutrix à natura data est, non uicio- rum comes. Amicitia sine uirtute nullo modo esse potest. Item amicitia orta mihi uidetur à natura potius quam ab indigentia. Serpit amicitia nescio quo modo per omnem uitam. In amicitia, nisi (ut dicitur) apertum pectus vi- deas, tumque ostendas, nihil fidem, nihil exploratum habeas.]

Amicitia, inquit Valerius lib. 4. cap. 7. *vinculum est po- tens, & praesolidum, neque uia ex parte sanguinis uirtutibus infe- rius: hoc etiam certius & exploratius, quia illud nascendo fors fortuitum opus, hoc unius cuiusque solido iudicio incocta volun- tas contrahit. Sincera fidei amici praecipue in aduersis rebus cog- noscuntur, in quibus quidquid praestatur, totum à constanti be- neuolentia proficiscitur. Felicitatis cultus maiori ex parte adu- lationi, quam charitati erogatus, certe suspectus est. Idem: Ma- gna, inquit, sunt uices amicitiae, mortis contemptum ingenerare, uita dulcedinem exstringere, crudelitatem manifestare, odium in amorem conuere, poenam beneficio compensare possuerunt. Haec ille post narratam historiam Damonis & Pythiae.*

C A P. VI.

De Misericordia in proximum.

SANCTUS THOMAS *secunda secunda, quasi. 30.* agens de cha- ritatis effectu, qui est misericordia, ibi uidetur signifi- care, misereri, esse actum charitatis; ac proinde, miseri- cordiam esse charitatem.

In praesenti itaque loco agam de misericordia, quae est quoddam charitatis officium, & opus.

Primo quaeritur, An misericordia sit uirtus? Aristoteles lib. 2. *Ethicor. cap. 7.* inter uirtutes duodecim, quas numerat, misericordiam non ponit. Sensit uidelicet ille, ut uidere est lib. 2. *Rhetoric. c. 9.* ut ait S. Thomas *secunda secunda, q. 30. art. 3. ad 4.* Misericordiam, esse animi affectum, non uirtutem. At Cicero *ad finem Orationis pro Ligario, qua incipit: Nouum cri- men, cum de Caesaris laudibus loqueretur, ait: Nulla de uir- tutibus tuis, nec admirabilior, nec gratior misericordia est. S. Au- gustinus lib. 9. de Ciuitat. cap. 5.* uirtutem uocat miseri- cordiam, quae ita ratione seruit, ut conseruetur iustitia, siue cum tribuitur indigenti, siue cum ignoscitur poenitenti.

S. Thomas *secunda secunda, quasi. 30. art. 3.* probat, miseri- cordiam esse uirtutem, quia est habitus quidam recte ra- tioni consentaneus, quo indigentiam alterius subleua- mus. Item misericordia est uirtus moris, temperat enim animi affectus, ut tradit S. Thomas *secunda secunda, quasi. 30. art. 3. ad 4.* Item, misericordia est ad alterum. Idem S. Tho- mas *ibidem art. 1. ad 2.* Et tamen non est pars, uel species iustitiae, sed filia charitatis: est enim gratuita, sicut chari- tas. Iustitia ex debito tribuit alteri, misericordia gratis & liberaliter ex charitate in alterum: unde ut *idem ibidem ad 1. ait S. Thomas, Deus miseretur ex amore, quo nos amat. Misericors proprie non est quis erga seipsum, unde cum mala sustinet, & indiget aliquo, dolet, & tristatur, non mi- seretur. Idem S. Doctor eodem loco, art. 1. ad 2. Imo, ut ait ibidem, in malis eorum, qui sunt maxime nobis natura coniuncti, ita ut sint aliquid nostri, ut filii & parentes, potius dolemus, quam miseramur: in senes & sapientes, ait S. Thomas, cadit maxime misericordia, quia uident se posse facile in miseriam deuenire. Item imbecilles, & formidolosi sunt magis misericordes, quam opulenti, validi, potentes, & felices, qui non ita facile credunt se posse mala pati. Insuper irati & audaces difficile miserentur, teste eodem S. Do- ctore. Superbi itidem, quia contemnunt ceteros, & putant miseros digne aduersis & malis affici. In Deum cadit mi- sericordia: Proprium enim eius est, canit Ecclesia, misereri semper, & parcere. Psalmi 144. dicitur: Miserationes eius super omnia opera eius: non quod misereatur Deus ex aliquo af- fectu; sed ex charitate, qua amat quos condidit.*

S. Thomas *eadem parte, & quaestione artic. 4.* ostendit

Secun- da se- cunda, q. 30. art. 2. ibi. ar. 2. ad 3.

charita-

charitatem esse virtutem misericordiam maiorem, quia charitate Deum diligimus, & cum Deo coniungimur, & hoc multo praestantius bonum est, quam alectus misericordiam subleuare. At in Deo misericordia magna virtus est, quia omnium miseriam subleuat, omnium mala arcere scit, & potest, quod est eius, qui supremus est potentia, & virtute absque vlla profus indigentia.

Secundo quaeritur, An misericordia sit eadem virtus quae charitas? Ratio quaestionis est, quia S. Thomas loco citato eam dicit esse effectum charitatis, & ratio id videtur ostendere, quia beneficentia est actus charitatis externus, sed misericordiae actus est quaedam miseriam subleuatio: ergo misericordia effectus est charitatis.

Distinguendum itaque est, aut misericordia cum charitate supernaturali comparatur, aut cum naturali. Si cum supernaturali, misericordia non est eadem virtus quae charitas, quia charitas est, qua proximo propter Deum volumus bonam gratiam & gloriam sempiternam, & qua diligimus proximum ut gratiam, & gloriae participem, ac proinde ut amicum nostrum in bonis diuinis, quae ad salutem aeternam spectant; at misericordia est, qua volumus, ut proximus miseria, & inopia qua premitur, careat, & qua volumus eam subleuare. Si vero comparetur misericordia cum charitate naturali, non est eadem virtus quae charitas, quia charitate volumus bonum proximo propter ipsum quatenus homo est capax eorundem bonorum naturalium, quorum nos sumus, hoc est, quatenus est amicus noster in bonis humanis & naturalibus. Misericordiae vero est egestatem & miseriam proximi subleuare. Quare absolute & simpliciter misericordia, & charitas distinguuntur, quia habent actus & officia diuersa. Nam misericordiae est indigentibus succurrere, eo quod egestate, & inopia premantur, & actus est proximi misereri: at charitatis opus est velle bonum proximo propter ipsum. Differunt quoque subiecta, & obiecta re, siue materia. Nam charitas est erga omnes homines, siue indigean, siue non: misericordia vero est erga indigentes & pauperes. Charitatis est, velle bonum proximo, & ei benefacere, & propter ipsum, videlicet, quia amicus noster est, vel in bonis diuinis & supernaturalibus, vel etiam in bonis humanis, & naturalibus: at misericordia vult, & praestat bonum proximo, quia indiget. Item misericordiae actus potest a charitate imperari, quia cum proximi inopiam subleuamus, non solum quia indiget, sed etiam quia homo est, & quia est gratiae, & vitae aeternae particeps, tunc ille actus est elicitus a misericordia, & a charitate vel naturali, vel supernaturali impetratus. S. Thomas loco superius allegato, misericordiae virtutem merito ad virtutem charitatis reuocauit, non quod putauerit, misericordiae actum elici proxime a charitate, sed imperari. & ideo dixit, misericordiam esse filiam charitatis: nam subuenimus indigentibus & miseris per misericordiam elicentem quidem actum, sed per charitatem imperantem.

C A P. VII.

De Eleemosyna, & primo de pracepto eius largienda.

Multa sunt misericordiae opera: quaedam sunt, quibus miseriam proximorum corporales subleuantur; alia quibus spiritualibus eorum necessitatibus subuenimus: de quibus speciatim agendum est.

Primo quaeritur, Quid eleemosynae nomine intelligatur? Eleemosyna intelligitur quicquid sit, aut datur ad subleuandum proximorum inopiam, & egestatem corporalem. Porro eleemosyna gratis fieri debet: alioqui enim si ex debito detur, erit iustitiae officium, & opus, non misericordiae, Gabriel 4. dist. 16. q. 4. art. 1. notab. 2.

Secundo quaeritur, An sit praecipuum dandi eleemosynam? Respondeo, esse praecipuum tum iuris diuini, tum

naturalis: Diuini quidem, nam *Matth. 25.* mittitur multi in ignem aeternum, propter eleemosynam praetermissam: ac non damnatur quis ob consilia omissa. Et *1. ad Timoth. ultimo* dicitur: *Diuitibus huius saeculi praecipue facite tribuere, communicare, &c.* Et ad Hebraeos scribens: *Beneficentia*, inquit, & *communione nocte obliuisci*. Iuris item naturalis est eleemosyna, quia ratio praecipit, ut quod tibi non fieri vis, alteri non feceris. Praecipit itidem, ut proximum nostrum diligamus affectu, & opere. Vnde illud Sancti Ambrosii: *Si non paupsi, occidisti*.

Tertio quaeritur, Quoniam tempore dandi eleemosynam praecipuum teneamus? Communis est, & recepta sententia, tunc teneri nos quando proximus est in extrema, vel quasi extrema necessitate constitutus, & habemus bona, quae vitae & statui nostro superflua sunt, hoc est, siue quibus vitam & statum nostrum conseruare commode possumus. Quaestiois difficultas versatur in tribus. Primo, An quando, verbi gratia, Titius habet bona superuacanea comparatione vitae, & status sui, dare debeat eleemosynam Caio in graui necessitate, quamuis non extrema, aut quasi extrema constituto, hoc est, indigenti aliquo, vnde suum statum, non vitam conseruet. Secundo, An Titius, quando habet superuacanea bona naturae, non status, debeat ex illis subuenire Caio extreme, vel quasi extrema indigenti. Tertio, An Titius ex eo quod sibi superest tum status, tum naturae, seu vitae comparatione, praecipuum cogatur eleemosynam largiri ad communes & ordinarias pauperum necessitates subleuandas.

Ut ab hoc tertio incipiam, inter omnes conuenit a neminem obligari ad eleemosynam erogandam, quando nulli sunt pauperes, & egeni, etiam si bona habeat superuacanea vitae & status: nam si miseria nulla est, misericordiae opus & officium cessat: Si quidem virtutis materia desinit: quemadmodum si nullum est fratris delictum, correptione opus non est.

Quarto itaque quaeritur, An quando quis abundat bonis vitae & status superuacaneis, lege cogatur ad subleuandam proximi necessitatem, etiam communem, & ordinariam? hoc est, An praecipuum compellatur ad dandam eleemosynam pauperibus & indigentibus, si habeat bona vitra necessitatem vitae & status superfluentia sibi.

Dux sententiae contrariae; Vna asserentium, eum minime obligari ad eleemosynam largiendam: hi enim sentiunt, duo esse requisita ad eleemosynae praecipuum: vnum ex parte dantis, videlicet ut habeat amplius quam satis sit ad decentem & honestum statum suum suorumque, & vitam tuendam; alterum, ex parte accipientis, nimirum, ut proximi necessitas sit extrema, vel quasi extrema, vel admodum grauis & vrgens. Sic Alexander videtur sensisse in par. 4. quaest. 34. memb. 5. Lyranus in illa verba Domini Luc. 6. *Omni parienti tribue*. B. Antonin. par. 2. tit. 1. cap. 24. §. 5. Auctor summa Confessorum lib. 3. tit. 8. quaest. 4. §. 5. Gab. in 4. dist. 16. quaest. 4. artic. 2. conclus. 2. Panormitan. in cap. Si vero de iureiurand. Gerson in Regula moralib. Alphab. 24. lit. V. & Alphab. 32. lit. O. Rosella in verbo, eleemosyna num. 1. & in verbo. Mutuum, num. 1. Pisana eodem verbo, conclus. 2. Medina de poenit. quaest. 3. de eleemosyna. Et putant Sancti Antoninus, Panormitanus, Rosella, Medina, & Gabriel, Sancti Thomam huic sententiae plurimum fauere, in secunda secunda, quaest. 32. art. 5. Insuper Durandus in 4. dist. 15. q. 2. ad 2. quamuis oppositam sententiam magis probet, dicit tamen se non audere hanc condemnare.

Alter sententia est dicendum, tunc eleemosynam in praecipuum cadere: haec est, communi Theologorum, & Summistarum consensu recepta, atque ita Richardus in 4. dist. 15. art. 2. Adrian. in 4. de Restitut. quaestione qua incipit: *An Ecclesiasticus vitra decentiam ritibus*, conclus. 2. Abulen. in Mattheum cap. 6. quaest. 34. Maior in 4. dist. 15. q. 7. conclus. 3. Caietan. in summa, verb. eleemosyna, & in opuscul. tom. 2. tract. 5. de Praecepto eleemosyna. Sotus lib. 5. de Iustitia, quaest. 3. art. 4. & quaestio. 8. art. 1. Ledesma in 4. quaest. 15. art. 3. dub. 1. conclus. 2. Corduben. lib. 5. in quaest. 26. Couarr. lib. 3. Varin. resolut.